פלענער פאר גרויסע קאפאראטיווע ארבייטען אין ארץ ישראל

פאר די אידישע ארבייטער אין ארץ ישראל איז דאס לאנד ניט קיין וויסטע פאטאמע און ניט קיין סענטעמענטאלער חלום, נאר א טאג טעגליכע ווירקליכקייט. נאך איידער ארץ ישראל האט געזאלט פאליטיש געהערען דעם אידישן פאלק האט עס שוין פאקטיש געהערט דער קליינער אידישער ארבייטער גרופע, וואס האט זיך הארטען געפונען. און עס איז גאנץ נאטירליך דערפאר איצט ווען ארץ ישראל שטעהט אויף דער שוועל פון איבערבויאונג, זאלען די אידישע ארבייטער זאגען זייער ווארט.

דאס פועלי ציון אינפארמאציאנס ביורא האט באקומען פון ארץ ישראל א גאנצע רייהע מיט פראיעקטען ווי דאס ארץ ישראל ארבייטס ביורא האט אויסגעארבייט פאר דער נאהענטער צוקונפט פון לאנד. די פראיעקטען נעהמען ארום אלע צווייגען פון פאלקס לעבען סיי אינדוסטריעלע און סיי אגראריע. עס ווערט פון זיי מיט א מערקווירדיגער פראקטישקייט מיט אן אויסגעהאלטענער רעאליטעט און עס איז דארום ווערט זיך אפצושטעלען אויף אייניגע דעטאלען.

צום ערשטען קומען די אנגאר ארבייטען:

1) ארגאניזירען קאאפעראטיווע קאלאניעס פון דער אחוה אין יהודה, שומרון און גליל אויפ'ן באדען פון דעם נאציאנאלען פאנד.

2) שאפען א ספעציעלען פאנד פאר ערד ארבייטס מאשינען כדי אז מען זאל זיי קענען קריגען פאר די ארבייטער ארטעלען און פאר די לענינאנערען אויף ניסטיגע באדינונגען.

3) קריגען א קרעדיט פאר די אנדער קאאפעראטיווען.

פארשידענע צוגרייטונגס ארבייטען.

1) איינארדנען ארבייטער קאלאניען אין די צענטערען פון דעם לאנד וואו עס וועלען די צוגרייטונגס ארבייטען ווי למשל לעבען די באהן סטאנציעס לוד און רמלה, אזעלכע ארבייטער קאלאניעס דאר פען זין די צענטערען פאר די קאאפעראטיוען וואס וועלען אננעהמען פארשוע־רענע ארבייטער פאר די איינענבאהנען.

2) ארגאניזירען א גראדיעזע קאאפעראטיווע וואס זאל דורכפיהרען אלע צוגרייטונגס ארבייטען; פארבעסערען דעם היגיענישען צושטאנד און געזונטער מאכען דעם בארא פון דעם לאנד, אויס שטיינערען, באזאלדען דאס, לאנד, אויספלאסטערען וועגען, אין שאסעען, גראבען ברונעמער, איינפיהרען וואסער לייטונג, אויסבויען איינצעלנע הייזער און גאנצע נאכבארשאפטען א. ז. וו. די ארבייט זאל אנגעפיהרט ווערען פון א ספעציעלע ביורא וואס זאל שטעהן אונטער דער לייטונג פון ספעציאליסטען מעכאניקער, אינזשינערען און אגראנאמען.

באמערקונג. — עס וואלט גוט געווען ווען די חברים אין אמעריקא זאלען שוין איצט אנפאנגען צו ארגאניזירען זיך אין קבוצות נאך זייערע פאכען מיט ספעציאליסטען אלס אנפיהרער.

3) באשאפען א ספעציעלען פאנד צו קויפען די נויטיגסטע מאשינען וואס זיינען נויטיג פאר דער צוגרייטונגס ארבייט.

4) קריגען א ביליגען קרעדיט פאר די אויסגערעכענטע קאאפעראטיווען.

קאלאניעס ביים ברעג פון ים.

1) איינארדנען צוויי דריי קאלאניעס ביים ברעג פון ים וואס זאלען זיך באשעפטיגען אי מיט אנדער ארבייטען און אי מיט פארשיעדענע ים ארבייטען. (ערד ארבייט, פישעריי, שיפעריי), אויף קאאפאראטיווע יסודות אויפ'ן באדען פון נאציאנאל פאנד ארדער פון יא"א.

2) ארגאניזירען א קאאפאראטיווע קליינע פון פארשיעדענע געצייגען פאר ים ארבייטען ווי געצען, מאטאר שיפלאך און ז. וו.

שטאדטישע ארבייטען.

1) איינארדנען קאאפאראטיווע פאבריקען צו פאר־ריכטען און מאכען נייע מאשינען אין יפו, חיפה און ירושלים.

2) קאאפאראטיווע פאבריקען פאר אלערליי געהילץ ארבייטען (טישלעריי, געבייד־ ארבייטען און אנדערע), אין די אויבען דערמאהנטע דריי שטעדט און איבערהויפט אין טבריה.

3) קאאפאראטיווע ווערקשטאטען פאר שוסטעריי אין ירושלים, יפו און טבריה.

4) קאאפאראטיווע ווערקשטאטען פאר שניידעריי אין יפו, חיפה און טבריה

5) גרעסער מאכען די דרוקעריי אחדותת אין יפו און מאכען פון איהר א גרויסע קאאפאראטיווע דרוקעריי און אויך איינארדנען אזעלכע אין ירושלים.

6) א גרויסע קאאפאראטיווע צו־צוגרייטען ביי מאטעריאלען, ווי האקען און מאכען בור שטיינער, מאכען צע־מענט א. ו. וו.

7) ארגאניזירען א קאאפאראטיווע פאבריק פאר די בצלאל ארבייטען אין ירושלים.

בייען ארבייטער הייזער אין יפו, ירושלים, חיפה און טבריה.

אין די ארבייטער הייזער דארפען זיין קאמענטירט אלע ארבייטער אינסטיטוציעס פון יעדער שטאדט איבערגענעם פילט זיך די נויטווענדיגקייט באלד צו בויען אן ארבייטער הויז אין יפו. צוליעב יקרות אויף דירות איז פשוט אוממעגליך צו קריגען א פאסיג הויז אין די ארבייטער געזעלשאפטליכע אינטערעסען ליידען דערפון זעהר פיעל.

א גרויסער פאנד פאר בילדונג

1) עלעמענטארע שולן פאר ארבייטער קינדער.

2) אוועגד קורסען פאר דערוואקסענע.

3) פאך קורסען.

4) ביבליאטעקען אין אלע ארבייטער צענטערען.

5) א גרויסע וויסענשאפטליכע ביבליאטעק.

6) ארויסגעבען פאפולערע וויסענשאפטליכע ביכער.

7) פעריאדישע צייטונגען און זשורנאלען.

פון די אויסגערעכענטע פראיעקטירטע ארבייטען איז זעהן אז די אידישע ארבייטער אין ארץ ישראל ווילען ארומנעהמען דאס לאנד מיט א נעץ פון קאאפאראטיוען און שוין צוטרעטען צו דער גרויסער און פאראנטיוארטליכער ארבייט פון אומקעהרען דאס אידישע לאנד צום אידישען פאלק. עס איז נאר נויטיג אז זיי זאלען באקומען די שטיצע פון די אלע וואס זיי איז טייער דער בעדארף פון דער אידישער אויפלייזונג.

אייז "SALADA"

טעע דערפרישט זעהר גוט איהר דארפט פראבירען

שיט אריין א ביסעל צוקער און קוועטשט אריין א לעמען.

דער געוויסען

(א בילד)

אין די אלטע צייטען איז די זאך געשעהן, אין כינא, איידער די מענשען האבען אנגעהויבען צו פערשרייבען אלע זייערע פאסירונגען אין א היסטאריע.

אמת, אז נארישע זאכען האבען די מענשען אין יענע צייטען אויך אבגעטהאן אבער זיי האבען ניט גערעכענט פאר ריכטיג זיי צו פארשרייבען אין א בוך כדי די קומענדע דורות זאלען עס גויסען, אפשר דערפאר דענקט מען אז די מענשען פון יענע דורות זיינען געווען חכמים אין יענע צייטען איז געבוירען געווארען דער געוויסען.

אין דער שטילער נאכט איז דער געוויסען געבוירען געווארען ווען אלעס איז שטיל, ווען די גאנצע וועלט איז פערשלעפערט.

בעשאנקען מיט גרויסע אויגען איז ער אויף דער וועלט געקומען, גרויסע און שארפע, אזוי ווי ביי די נאכט פיינעל.

די לבנה האט אויף זיין פנים אויסגענאסען א בלאס־גרינעם שיין און די שטערן האבען אין זיינע אויגען אנגעצונדען א ברענענדיגען פייער.

א לאנגע צייט האט זידדערניי געבוירענער ארומגערעהט אין וואלד און פעלד, אין נאטור'ס און געלעבט אזוי פריי אין אהן זארגען ווי די חיות אין די פויגלען, אבער שפעטער איז דעם געוויסען געווארען אומעדיג, ער האט זיך פערבענקט.

דאן איז ער אויעך וואנדערען איבער דער וועלט זוכענדיג אן אריינגאנג צווישען מענשען.

* * *

א נייער לעבען האט זיך דאן פאר איהם אנגעפאנגען.

ער האט געזוכט באקאנטשאפט ביי־טאג, אבער די מענשען זיינען געווען צו שטארק בעשעפטיגט מיט איהם צו שמועסען, ווי נור דער געוויסען פלעגט צוגעהן צו א מענשען הייזען, פלעגט דער מענש גלייך אנהויבען שרייען אויף איהם: "גיב א קוק, דעה וואס עס טהוט זיך ארום, דא בויט מען הייזער און דארט גראבט מען וואסער־לייטונגען; דא טראגט מען שטיינער און דארט שלעפט מען באלקענס, אלע זיינען באשעפטיגט. קיינער האט קיין צייט ניט צו שמועסען וועגען פוסטע זאכען".

ביינאכט איז אבער געווען אנדערש. ביינאכט פלעגט דער געוויסען קענען שטילערהייד אריינקומען אין די פאלאס־טען פון די רייכע, און פונקט אזוי אין די ביידלאך פון די ארימע.

פאוואלינקע פלעגט ער אריינקומען אין א שלאפצימער, אנריהרען דעם שלאפענדען און פרעגען:

— וואס האסטו היינט געטהאן, בן־אדם?

דער שלאפענדער פלעגט זיך מיט וואונדער ארומקוקען און ענטפערען:

— דאכט זיך, איך האב היינט גאר קיין שלעכטס ניט אויפגעטהאן.

— דאך, טראכט איבער וועגען דיינע מעשים אפשר . . .

אומזיסט. דער מענש איז שוין ווידער איינגעשלאפען און הערט ניט.

דער געוויסען געהט ווייטער, וועקט מענשען פון שלאף, אבער עס איז אלץ די זעלבע זאך.

* * *

לי־טשאן־טזו ליעגט אין בעט און שלאפט ניט. דער געוויסען האט איהם אויפגעוועקט.

לי־טשאן־טזו איז זעהר רייך און מען האלט איהם פאר א גרויסען חכם. דען וואלט ער ניט געווען אזא חכם. וואלט ער ניט געווען אזוי רייך. אזוי האבען מענשען געזאגט.

אלע מענשען וואס האבען געוואוינט ארום איהם, זיינען איהם געווען שולדיג געלד, און ווייל זי האבען זיך קיינמאל געקענט אויסצאהלען מיט איהם אויף אן אנדער וועג, האבען זיי איהם בעצאהלט מיט ארבייט, און לי־טשאן־טזו האט עס שוין אזוי געפיהרט מיט חכמה אז יענער פלעגט סדר מוזען פאר איהם ארבייטען, און ווען איינער פון זיינע קרעדיטארען האט עפעס גע'גנב'עט, האט ער בעקומען שמיין.

און אז דער געוויסען האט איהם איינמאל ביינאכט אויפגעוועקט, האט לי־טשאן־טזו אנגעהויבען זיך אליין צו פרעגען פראגען:

— ווארום האט יענער גע'גנב'עט? מסתמא ווייל ער איז הונגעריג און האט ניט וואס צו עסען. און ווארום האט ער ניט וואס צו עסען? ווייל ער האט קיין צייט ניט צו ארבייטען. און ווארום האט ער קיין צייט ניט צו ארבייטען? דאס איז ווייל ער איז פערנומען מיט ארבייטען פאר'ן געלד וואס ער שולדעט מיר. עס קומט דאך אויס אז ווען איינער גנב'עט עפעס, בין איך דער פערברעכער און ניט ער.

לי־טשאן־טזו האט ניט געקענט מעהר איינשלאפען.

מיט יעדע נאכט איז זיין שלאפלאזיגקייט געווארען שטארקער, דער געוויסען האט איהם אנגעהויבען צו בעזוכען יעדע נאכט, ביז לי־טשאן טוו. האט בעשלאסען צו פערטהיילען זיין גאנצען פערמעגען צו די וואס האבען געארבייט אויף דעם. דאס לאנד, צו די מענשען ביי וועמען ער האט עס אוועקגענומען און די הייזער צו די מענשען וואס האבען זיי געבויט.

ווען זיין משפחה־לייט האבען פון דעם דערהערט, האבען זי געגומען מאכען גע וואלדען אז לי־טשאן־טזו איז פון זיינען אראב, משוגע געווארען. "דער געוויסען האט איהם אונגליקליך געמאכט". האבען זיי זיך געגלאגט. דער געוויסען האט כדי איהם דעם שלאף בערויבט און ער איז משוגע געווארען פון ניט שלאפען.

און איבעראל האבען מענשען אנגעהויבען צו ציטערען פאר'ן געוויסען. זיי האבען זיך געזאגט: "אויב דער קלוגער לי־טשאן־טזו האט געקענט משוגע ווערען. היינט וואס וועט ווערען פון אונז איינפאכע מענשען ווען דער געוויסן וועט זיך צו אונז טשעפען?"

און אלע האבען געפיהלט אז דאס נאכצע לאנד איז אין א גרויסער סכנה.

* * *

אין יענע צייטען האט אין דער שטאט נאנקינג געלעבט א מאן מיט'ן נאמען א־פו־אן, און אזא חכם און אזא גע לעהרטער ווי ער, איז אין נאנץ כינא ניט געווען.

האבען מענשען זיך געווענדעט צו איהם מיט א בקשה: ראטעווע אונז פון די בייזע אנשיקעניש. ערלייז אונז פון דעם געוויסען וועלכער וועט באלד רואינירען דאס נאנצע לאנד.

— איך האב אן עצה — האט געזאגט דער חכם א־פו־אן נאך א היבשען טראכטען — מען דארף אויסארבייטען א געזעץ בוך און אין איהם איינשרייבען זאכען וועלכע מיר מעגען טהאן און וועלכע מיר טארען ניט טהאן. די מאנדארינען זאלען דיעזע געזעצטע גוט אויסלערנען אויף אויסוועניג און דאס פאלק זאל צו זיי קומען און לערנען די געזעצטע וואס זיי מעגען טהאן און וואס ניט. און אז דער געוויסען וועט קומען צו א מענשען און זאגען: "לעסטו ריכטיג? האב־דעלסטו ארעגליד? בענעהסטו זיך מיט דיינע מיטמענשען ברידערליך?" וועט דער מענש קענען ענטפערן: "איך לעב אזוי ווי דאס געזעץ־בוך שרייבט פאר, איך בין א מענש וואס לעבט געזעצליך, אזוי ווי אונזערע לעהרער, די מאנדארינען לערנען אונז". און די מאנדארינען וואס וועלען לערנען די געזעצע זאלען קריגען בעצאהלט פאר זייער ארבייט. אום זיי זאלען קענען מאכען א לעבען". דאס איז געווען די עצה פון א־פו־אן און דאס פאלק האט זיין עצה אנגענומען מיט גרויס פרייד און מיט יובעל־געשריי, אזוי ווי זיי וואלטען איינגענומען א פעסטונג. די מאנדארינען האבען זיך אויך געפערהט. עס איז דאך לייכטער צו קראצען פאפיר איידער צו קראצען די ערד. און די מענשען זיינען צופריעדען געווען צו צאהלען אביסעל געלד אבי ניט געמאטערט צו ווערען פון דעם געוויסען.

און מען האט זיך געאיילט און זיך גענומען גלייך צו דער ארבייט, מען האט אויסגעארבייט געזעצע. מען האט זיי פערשריבען אין א בוך, וואס מען מעג און וואס מען טאר ניט. אלעס איינגעטהיילט אין אבטהיילונגען און פאראגראפען.

און ווען די ארבייט איז געענדיגט גע וואָרען, האבען די מענשען אנגעהויבען צו פיהלען פרייער.

ווען איינער האט עפעס געוואלט טהאן א זאך און האט מורא געהאט פאר'ן געוויסען איז ער געגאנגען צו די מאנדארינען און זיי האבען איהם געצייגט ווי ער קען די זאך טהאן אויף א געזעצליכען וועג. האט ער געווארפען אן אנג אויף זיין חבר'ס הויז, אדער אויף זיין פעלד אדער אויף זיין אקס, אדער אויף זיין פרוי, האט ער בעצאהלט די מאנדארינען געלד און זיי האבען איהם געצייגט ווי ער קען זיין פערלאנג דורכצופיהרען געזעצליך.

בלויז די ארימע לייט וועלכע האבען ניט געהאט קיין געלד צו צאהלען די מאנדארינען, האבען געמוזט לעבען ווי דער געוויסען האט זיי געצייגט. און די ארימע לייט האבען געליטען און געשוויגען.

און ווען דער געוויסען איז געקומען צו דעם רייכען ליטשאן־טזו און האט אים דערמאנט אז זיין בעשלוס אין פערטהיילען זיינע געלד און ניטער צווישען די ארימע לייט, האט ליטשאן־טזו געענט געפערט:

"דאס געזעץ זאגט, אז דאס וואס א מענש פערמאגט איז זיין איינענטהום און נאך זיין טויט ווערט עס דער איינענטהום פון זיינע קינדער. אויב איך זאל אויעך געבען מיינע ניטער צו פרעמדע, וועט מען מיך קענען משפט'ען אלס א מענשען וואס בערויבט זיינע אייגענע קינדער, אדער מען וועט מיך רעכענען פאר א משוגע'נעם און מען וועט מיך איינשפארען אין גע פענגניס.

דער געוויסען איז אויעך און פון דאן אז האט ער די רייכע מעהר ניט בעאונרוהיגט, דער געוויסען איז געבליבען ביי די ארימע וועלכע האבען קיין געלד צו בעצאהלען די מאנדארינען. ווען דער געוויסען איז געקומען צו דער ארימע לייט האבען זיי געזאגט: "דאס געזעץ וועלכע מאנדארינען לערנען אונז".

דער געוויסען איז אויעך און פון דאן אז האט ער די רייכע מעהר ניט בעאונרוהיגט, דער געוויסען איז געבליבען ביי די ארימע לייט האבען געליטען און געשוויגען.

* * *

לי־טשאן־טזו איז זעהר רייך און מען האלט איהם פאר א גרויסען חכם. דען וואלט ער ניט געווען אזא חכם. וואלט ער ניט געווען אזוי רייך. אזוי האבען מענשען געזאגט.

אלע מענשען וואס האבען געוואוינט ארום איהם, זיינען איהם געווען שולדיג געלד, און ווייל זי האבען זיך קיינמאל געקענט אויסצאהלען מיט איהם אויף אן אנדער וועג, האבען זיי איהם בעצאהלט מיט ארבייט, און לי־טשאן־טזו האט עס שוין אזוי געפיהרט מיט חכמה אז יענער פלעגט סדר מוזען פאר איהם ארבייטען, און ווען איינער פון זיינע קרעדיטארען האט עפעס גע'גנב'עט, האט ער בעקומען שמיין.

און אז דער געוויסען האט איהם איינמאל ביינאכט אויפגעוועקט, האט לי־טשאן־טזו אנגעהויבען זיך אליין צו פרעגען פראגען:

— ווארום האט יענער גע'גנב'עט? מסתמא ווייל ער איז הונגעריג און האט ניט וואס צו עסען. און ווארום האט ער

צו די סטרייקענדע קלאוקמאכער
אינפארמאציאנס ביורא
אלע אינפארמאציעס וועלכע די ארבייטער האבען צו געען אדער ווילען קריגען פון דער סטרייק קאמיטע דארפען זיך ווענדען צו
מארים אנראניק אין אפיס
208 ספעדיינא עוועניו

אנטעריא רופינג און טינסמיט קאמפאניע
696 דאנדעס וועסט
מיר לאזען וויסען צו אלע מאנטרעאל מארס און לענדלארס, מיר מאכען נייע גרעוועל דעכער און פיקסען אלטע דעכער און אלע בלעך ארבייט. מיר פארקויפען האלסייל רעדי רופינג פייפער. יעדער דזשאב אין גאראנטירט אפען פון 8 ביז 6 אוועגד טעלעפאן קאלעדזש 9213 נעבען באטהורסט סטריט.
6812—7—18

Ford
THE UNIVERSAL CAR
מר. פארד איינענטימער
דאס דארף אייך אינטערעסירען
פרייע אפשאצונג פון „ריפעירס"
לויט א פארטוגער ליסטע פון פרייזען
אלע „ריפעירס" געמאכט לויט א בעשטימטער פרייז. ארבייט גאראנטירט
פארלאזט זיך ניט אויף קיין נסים, עס זיינען ניטא קיין גאכשלעפענישען, יעדער שטיקעל ארבייט ווערט ריכטיג איסגעפרובירט פון א קאמפעטענטען מענשען אויזדער קאר ווערט ארויסגעגעבען אלע ריפעיר ארבייט פאלשטענדיג גאראנטירט.
ברענגט אייער קאר אין אונזער גאראדזש און לאזט אויסרעכענען וואס מען דארף טון פריהער.
קויפט אייער נייע קאר אדער טראק פון אונז עס וועט זיך אייך באצאהלען
A. D. GORRIE & CO. Limited
CANADAS LARGEST FORD DEALERS
205-13 Victoria St Phone Main 5000

Ford
עלעקטרישע „סטארטינג" און לאיינטונג
קיין קאר האט ניט קיין בעסערע „סטארטינג" און באלייכטונג סיסטעם איידער די וועהכע קויפען פארד קארס קענען באקומען.
עס איז א פארד פראדוקט געכויט אינ'ם מאטאר.
— א פאזיטיווער סטארטער, אזוי זיכער ווי דער מאטאר אליין.
א שטארקע בעלייכטונג סיסטעם, גלייך אונטער אלע אומשטענדען.
אין די אפענע מאדעלען—טאורינג קארס און ראנאבאוטס — איז עס א באזונדערע אויסשטאטונג.
אין פארטמאכטע קארס — סעדאנס אין קופעס — איז עס א סטענדארד אויסשטאטונג.
אין אלע מאדעלען איז די פארד סטענדארד מאגנעטא אומאבהענגיג פון די באטאריען.
באטראכט די פארד קאר מיט דער נייער אויסשטאטונג.
פארד ראנאבאוט $660 טאורינג $690
אין אפענע מאדעלען קאסט די עלעקטרישע „סטארטינג" און באלייכטונג $100 עקסטרא.
קופע $975 סעדאן $1175 (אין פערמאכטע זיינען שוין אין דער פרייז אריינגערעכענט עלעקטרישע סטארטינג און באלייכטונג)
די ראזיגע פרייזען זיינען F.O.B. פארד אנט. און ניט ארויינגערעכענט מלחמה שטייער.
111
Ford Motor Co. of Canada Ltd. Ford Ont.